

ลายอช คอซุช นักชาตินิยมฮังการี กับการต่อต้านราชวงศ์ฮับสบูร์ก

อนันต์ชัย เลหาทะพันธุ์

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ฮังการีมีความสัมพันธ์กับราชวงศ์ฮับสบูร์กตั้งแต่ปลายสมัยกลาง เมื่อสมาชิกของราชวงศ์ฮับสบูร์กเข้าไปปกครองฮังการีอยู่ระยะหนึ่ง และได้พยายามอ้างสิทธิการสืบทอดสันตติวงศ์ในราชบัลลังก์ฮังการี. จักรพรรดิเลโอโพลด์ที่ ๑ (ค.ศ. ๑๖๕๘-๑๗๐๕) ทรงสามารถวางรากฐานอำนาจการปกครองที่มั่นคงในฮังการีและทำให้ขุนนางฮังการียอมรับสิทธิการสืบสันตติวงศ์ของราชวงศ์ฮับสบูร์ก พร้อมกับยอมยกเลิกบทบัญญัติในโองการตราทอง ค.ศ. ๑๒๒๒ ที่ให้สิทธิขุนนางในการเลือกและยับยั้งผู้หนึ่งผู้ใดในการครองราชสมบัติ.

หลังจากได้อำนาจปกครองอย่างสมบูรณ์ ราชวงศ์ฮับสบูร์กก็ใช้มาตรการเข้มงวดในการปกครอง ก่อให้เกิดกระแสต่อต้านอยู่เนือง ๆ ในหมู่ปัญญาชน. เมื่อเกิดการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๔๘ ลายอช คอซุช ซึ่งเป็นนักการเมืองและนักเขียนได้เป็นผู้นำในการเรียกร้องให้ฮังการีปฏิรูปการเมืองการปกครองและดำเนินนโยบายปกครองตนเอง. ต่อมาได้ถูกกองทัพของจักรวรรดิออสเตรียซึ่งอยู่ในอำนาจปกครองของราชวงศ์ฮับสบูร์กเข้าปราบปราม. กองทัพฮังการีได้ต่อสู้อย่างสมศักดิ์ศรีแต่พ่ายแพ้. คอซุชซึ่งสถาปนาตนเป็น “ข้าหลวง-ประธานาธิบดี” ต้องหนีลี้ภัยออกนอกประเทศ และไม่มีโอกาสกลับมาฮังการีอีก. ฝ่ายกบฏได้ถูกลงโทษสถานหนัก.

ใน ค.ศ. ๑๘๖๗ ออสเตรียได้ออกพระราชบัญญัติความตกลงประนีประนอมออสเตรีย-ฮังการี โดยสถาปนาระบบราชาธิปไตยคู่และยกฐานะฮังการีเป็นราชอาณาจักรอิสระในระดับหนึ่ง, แต่รัฐบาลออสเตรียยังมีอำนาจควบคุมนโยบายสำคัญ ๆ. คอซุชพยายามรณรงค์ต่อสู้เพื่อให้ฮังการีมีอำนาจอธิปไตยและเป็นเอกราชจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตขณะมีอายุ ๙๒ ปี. เรื่องราวความรักชาติของคอซุชและการไม่ยอมจำนนต่อราชวงศ์ฮับสบูร์ก เป็นตำนานที่เล่าขานไม่รู้จบในประวัติศาสตร์ฮังการี.

คำสำคัญ : ราชวงศ์ฮับสบูร์ก, ลายอช คอซุช, การปฏิวัติ

ฮังการีเป็นประเทศเก่าแก่แห่งหนึ่งในยุโรปตะวันออก ที่มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งประเทศย้อนไปได้ถึง ค.ศ. ๘๙๖ เมื่อฮาร์พัด (Arpád) ผู้นำชาวแมกยาร์ (Magyar) เข้าครอบครองดินแดนในเทือกเขาคาร์เพเทียนที่อุดมสมบูรณ์. ในปลายสมัยกลางราชวงศ์ฮับสบูร์ก (Habsburg) ซึ่งปกครองออสเตรีย และองค์ประมุขทรงดำรงพระอิสริยยศจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ได้พยายามแผ่อิทธิพลเข้าไปในฮังการี. ต่อมาในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ก็ได้รับสิทธิในการสืบสันตติวงศ์ในราชบัลลังก์ฮังการี ก่อให้เกิดการต่อต้านราชวงศ์ฮับสบูร์กขึ้นในฮังการีและการเรียกร้องอิสรภาพจากการปกครองของออสเตรียมากขึ้นเป็นลำดับ. เมื่อการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๔๘ (Revolutions of 1848) ได้ขยายตัวจากฝรั่งเศสเข้าไปในออสเตรียจนเกิดเป็นการจลาจลเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและการปฏิรูปต่างๆ. ลายอช คอซุช (Lajos Kossuth) นักเขียน

และนักเคลื่อนไหวชาวฮังการีจึงถือโอกาสก่อการปฏิวัติและตั้งตนเป็นผู้นำเรียกร้องการปฏิรูปทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมให้แก่ฮังการีและแยกฮังการีออกจากปกรณของราชวงศ์ฮับส์บูร์กและออสเตรีย. แม้ว่าการปฏิวัติจะประสบความล้มเหลวในเวลาต่อมา แต่ก็ก็เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ฮังการีที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างสูงและปลุกจิตสำนึกความรักชาติให้แก่ชาวฮังการีจนถึงปัจจุบัน.

ความสัมพันธ์ระหว่างฮังการีกับราชวงศ์ฮับส์บูร์ก

ความสัมพันธ์ระหว่างฮังการีกับราชวงศ์ฮับส์บูร์กเริ่มต้นขึ้นใน ค.ศ. ๑๔๓๗ เมื่อจักรพรรดิอัลเบิร์ตแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทรงเป็นสมาชิกของราชวงศ์ฮับส์บูร์กได้สืบราชสมบัติฮังการีต่อจากจักรพรรดิซิกิสมุนด์แห่งลักเซมเบิร์ก (Sigismund of Luxembourg) ซึ่งเป็นพระสวามี (พ่อตา) ตามที่จักรพรรดิซิกิสมุนด์ทรงทำข้อตกลงไว้กับพวกขุนนางฮังการี. จักรพรรดิอัลเบิร์ตทรงครองราชย์ได้เพียง ๒ ปีก็เสด็จสวรรคตใน ค.ศ. ๑๔๓๙ ทรงทิ้งพระราชโอรสซึ่งประสูติภายหลังที่พระองค์เสด็จสวรรคตและพระมเหสีที่เสด็จลี้ภัยพร้อมพระมหามงกุฎแห่งฮังการี (Hungarian Crown) ไปประทับ ณ กรุงเวียนนาให้เรียกร้องสิทธิในราชบัลลังก์ฮังการี^(๑). แม้ว่าในระยะแรกๆ ราชวงศ์ฮับส์บูร์กยังไม่สามารถขยายอำนาจเข้าปกครองฮังการีได้ แต่ก็นับ

เป็นก้าวแรกที่ผูกพันฮังการีเข้ากับราชวงศ์ฮับส์บูร์กและออสเตรีย, ซึ่งต่อมาทำให้สมาชิกของราชวงศ์ฮับส์บูร์กแห่งออสเตรียพยายามเข้าไปปกครองฮังการีและสามารถสืบทอดการดำรงพระอิสริยยศกษัตริย์แห่งฮังการีจนกระทั่งประเทศเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นสาธารณรัฐใน ค.ศ. ๑๙๑๘.

สมาชิกพระองค์แรกของราชวงศ์ฮับส์บูร์กที่สามารถวางรากฐานอำนาจการปกครองที่มั่นคงในฮังการีได้สำเร็จ ได้แก่ จักรพรรดิเลโอโพลด์ที่ ๑ (ค.ศ. ๑๖๕๘-๑๗๐๕) ที่ทรงสามารถรบชนะพวกเติร์กที่เข้าโจมตีกรุงเวียนนาใน ค.ศ. ๑๖๘๓, และต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๘๖ ก็สามารถขับไล่พวกเติร์กที่ยึดครองกรุงบูดาเปสต์ของฮังการีเป็นเวลาเกือบ ๑๕๐ ปีได้สำเร็จ. ใน ค.ศ. ๑๖๘๙ พวกเติร์กถูกบังคับให้ทำสนธิสัญญาคาร์โลวิทซ์ (Treaty of Karlowitz) โดยยินยอมถอนตัวออกจากการยึดครองฮังการียกเว้นในบริเวณแม่น้ำบานาต (Banat) และบริเวณระหว่างแม่น้ำมารอส (Maros), ทิสซา (Tisza) กับดานูบ. ต่อมาพวกเติร์กก็สูญเสียดินแดนที่มั่นทั้งหมดใน ค.ศ. ๑๗๑๙.

ใน ค.ศ. ๑๖๘๗ จักรพรรดิเลโอโพลด์ที่ ๑ ทรงใช้พระราชอำนาจบีบบังคับให้สภาขุนนางฮังการียอมรับในสิทธิการสืบสันตติวงศ์ของราชวงศ์ฮับส์บูร์กในราชบัลลังก์ฮังการี โดยดำรงพระอิสริยยศ “กษัตริย์แห่งฮังการี”. พวกขุนนางยังต้องยินยอมยกเลิกบทบัญญัติในโครงการตราทอง

รูปที่ ๑
พระราชลัญจกรของพระเจ้าแอนดรัส ที่ ๒ (ค.ศ. ๑๒๐๒-๑๒๓๕)

(Golden Bull ค.ศ. ๑๒๒๒)* ซึ่งให้สิทธิแก่พวกขุนนางในการยับยั้งผู้หนึ่งผู้ใดในการขึ้นครองราชสมบัติและสามารถต่อต้านการกระทำของกษัตริย์ที่ขัดต่อกฎหมายได้. ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๘๑ การสถาปนาอำนาจการปกครอง

* ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เมื่ออำนาจของกษัตริย์ฮังการีเริ่มเสื่อมลง ขุนนางเห็นเป็นโอกาสขยายอำนาจและทำให้ระบอบการปกครองแบบฟิวดัล (feudalism) ฝังรากลึกในฮังการี ในรัชสมัยพระเจ้าแอนดรัสที่ ๒ (Anadrás II ค.ศ. ๑๒๐๕-๑๒๓๕) จึงได้มีการประกาศโครงการตราทองขึ้นใน ค.ศ. ๑๒๒๒ ในลักษณะเดียวกับ Magna Carta ของอังกฤษใน ค.ศ. ๑๒๑๕ โดยพวกขุนนางสามารถจำกัดพระราชอำนาจของกษัตริย์และมีสิทธิในการควบคุมตรวจสอบกษัตริย์และได้รับอภิสิทธิ์ไม่ต้องเสียภาษีอากร.

ของราชวงศ์ฮับส์บูร์กในอังกาก็มั่นคงยิ่งขึ้นเมื่อทรานซิลเวเนียต้องสูญเสียอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง โดยต้องขึ้นตรงต่อกรุงเวียนนา.

หลังจากได้อำนาจปกครองอังกาอย่างสมบูรณ์แล้ว ออสเตรียได้ใช้มาตรการเข้มงวดกับขุนนาง ชาวนา และข้าติดที่ดินอังกา.^๒ พวกที่หันไปนับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ถูกนำไปประหารชีวิต. ที่ดินของขุนนางที่ถูกกล่าวหาว่าทรยศหรือไม่สามารถพิสูจน์กรรมสิทธิ์ได้ก็จะถูกยึดและพระราชทานให้แก่ขุนนางและทหารออสเตรีย. นอกจากนี้ ยังมีการจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชนทุกชั้นอีกด้วย. ดังนั้น ใน ค.ศ. ๑๗๐๓ เฟอเรนซ์ ราโคซี ที่ ๒ (Ferenc Rákóczi II) เจ้าชายแห่งทรานซิลเวเนียจึงถือโอกาสที่ออสเตรียเข้าสู่สงครามการสืบราชบัลลังก์สเปน (War of the Spanish Succession ค.ศ. ๑๗๐๑-

รูปที่ ๒
เจ้าชายเฟอเรนซ์ ราโคซี ที่ ๒

๑๗๑๔) กับฝรั่งเศส ก่อสงครามอิสรภาพขึ้น^๓(b). การลุกฮือของชาวอังกาเพื่อปลดแอกตนเองให้เป็นไทจากออสเตรียดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ (ค.ศ. ๑๖๔๓-๑๗๑๕) แห่งฝรั่งเศสได้ดำเนินติดต่อกันเป็นเวลา ๘ ปี จนกระทั่งจักรพรรดิชาลส์ที่ ๖ (ค.ศ. ๑๗๑๑-๑๗๔๐) หรืออีกพระอิสริยยศคือพระเจ้าชาลส์ที่ ๓ (ค.ศ. ๑๗๑๑-๑๗๔๐) แห่งอังกา ทรงยินยอมประนีประนอมทำสนธิสัญญาสงบศึกที่กำหนดให้มีการนิรโทษกรรม

ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา ตลอดจนถึงสิทธิทางการเมืองและการปกครองแก่ชาวอังกา. นับแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างราชวงศ์ฮับส์บูร์กกับอังกาก็ดำเนินไปด้วยดีในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะกับขุนนางอังกาที่หันมาสนิทกับราชวงศ์ฮับส์บูร์กมากขึ้น. ในสงครามการสืบราชบัลลังก์ออสเตรีย (War of the Austrian Succession ค.ศ. ๑๗๔๐-๑๗๔๘) ขุนนางอังกาได้แสดงความ

รูปที่ ๓
สมเด็จพระราชินีนาถ มาเรีย เทเรซา (ค.ศ. ๑๗๔๐-๑๗๘๐)

จงรักภักดีต่อสมเด็จพระราชินีนาถมาเรีย เทเรซา (ค.ศ. ๑๗๔๐-๑๗๘๐) โดยเข้าร่วมกับกองทัพออสเตรียทำสงครามกับปรัสเซียเพื่อปกป้องสิทธิของสมเด็จพระราชินีนาถมาเรีย เทเรซา ในการรักษาสิทธิในการสืบทอดราชสมบัติของราชวงศ์ฮับส์บูร์กตามข้อตกลงในพระราชกฤษฎีกา (Pragmatic Sanction) ค.ศ. ๑๗๑๓ แทนการฉวยโอกาสก่อนกฎและแยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของราชวงศ์ฮับส์บูร์ก. ความสัมพันธ์อันดีดังกล่าวนี้นี้จึงทำให้การปกครองของราชวงศ์ฮับส์บูร์กในฮังการีเป็นไปอย่างผ่อนปรน.

ตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถมาเรีย เทเรซา ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็น “กษัตริย์ภูมิธรรม” (enlightened despot) องค์หนึ่งของยุโรปในยุคภูมิธรรม (The Age of Enlightenment), พระองค์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา (diet) เพียง ๓ ครั้งเท่านั้น โดยปล่อยให้ขุนนางฮังการีมีอิสระในการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง และได้รับการยกเว้นภาษีด้วย. เมืองเปสต์ (Pest) ซึ่งเป็นเมืองคู่แฝดของกรุงบูดาและตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำดานูบกลายเป็นศูนย์กลางของการค้าที่ตั้งดูดนักลงทุนชาวเชิร์ชและชาวยิว. แต่ขณะเดียวกันชาวแมกยาร์ก็เริ่มสูญเสียเอกลักษณ์เฉพาะตัว. ภาษาแมกยาร์ไม่เป็นที่นิยมพูดของชาวเมืองที่มีการศึกษา โดยเฉพาะพวกขุนนางซึ่งต่างหันไปนิยมใช้ภาษาเยอรมันและฝรั่งเศสในการสื่อสารกันและทำธุรกิจ. พวกคหบดีก็ถูกกลืนเข้าเป็นพวกราชสำนัก

ที่อุทิศตนแก่พระราชวงศ์และเริ่มห่างเหินจากชาวบ้านมากขึ้น. ภาษาแมกยาร์ (ฮังการี) นิยมพูดกันเฉพาะในกลุ่มพวกขุนนางในทรานซิลเวเนีย, ฮังการีตะวันออก, ชาวบ้านโดยทั่วไป และปัญญาชนที่ตีความกับแนวคิดของยูคภูมิธรรมเท่านั้น.

ในรัชสมัยของจักรพรรดิโจเซฟที่ ๒ (ฮังการี ค.ศ. ๑๗๘๐-๑๗๙๐, จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ค.ศ. ๑๗๖๕-๑๗๙๐) ได้มีความพยายามที่จะทำให้ลายนวัฒนธรรมและการปกครองท้องถิ่นของฮังการี, โดยจักรพรรดิโจเซฟที่ ๒ ทรงปฏิเสธที่จะประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามพระราชประเพณีฮังการี เนื่องจากไม่ต้องการที่จะพระราชทานคำปฏิญาณต่อรัฐสภาฮังการีตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญว่ากษัตริย์จะต้องเคารพในสิทธิเสรีภาพของขุนนาง. พระองค์ทรงมีพระประสงค์จะปฏิรูปฮังการีในด้านต่างๆ ตามแนวคิดภูมิธรรม และสร้างจักรวรรดิออสเตรียและดินแดนในปกครองให้มีเอกภาพเป็น “รัฐหนึ่งเดียว” ทั้งทั้งจักรวรรดิ. ด้วยนโยบายดังกล่าวจักรพรรดิโจเซฟที่ ๒ จึงทรงแต่งตั้งข้าราชการและผู้ใกล้ชิดไปกำกับดูแลหน่วยงานอิสระต่างๆ, ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบกระจายอำนาจเป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง, ทรงลดรอนอำนาจของขุนนางในการปกครองดูแลพวกชาวนา และเตรียมออกกฎหมายเก็บภาษีที่ดินเพื่อนำไปใช้กับพวกขุนนาง. นอกจากนี้ จักรพรรดิโจเซฟที่ ๒ ยังทรงใช้นโยบายทำฮังการีให้เป็นเยอรมัน

โดยทรงออกพระราชบัญญัติให้ใช้ภาษาเยอรมันเป็นภาษาทางราชการและราชสำนัก และใช้ในการศึกษาระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา, จึงทำให้ชาวฮังการีไม่พอใจและทำให้เกิดความเกลียดชังในหมู่พวกขุนนางและสร้างแรงต่อต้านราชวงศ์ฮับส์บูร์กอีกด้วย.

อย่างไรก็ดี การสวรรคตของจักรพรรดิโจเซฟที่ ๒ ใน ค.ศ. ๑๗๙๐ ได้ช่วยบรรเทาความไม่พอใจของชาวฮังการีและวิกฤตการณ์ภายในได้ระยะหนึ่ง. จักรพรรดิเลโอโพลด์ที่ ๒ (ค.ศ. ๑๗๙๐-๑๗๙๒) ทรงพยายามประนีประนอมกับขุนนางฮังการี, โดยเสด็จมาประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและพระราชทานคำปฏิญาณที่จะเคารพกฎหมายฮังการีและปกครองตามรัฐธรรมนูญฮังการี, อีกทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้ฟื้นฟูหน่วยงานอิสระต่างๆ และนำภาษาละตินกลับมาใช้เป็นภาษาราชการอีกครั้ง, ทั้งยังทรงสัญญาว่าจะดำเนินการปฏิรูปฮังการีในด้านต่างๆ อีกด้วย.

ขณะเดียวกัน การแพร่ขยายของลัทธิเสรีนิยมและชาตินิยมที่เป็นผลจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๗๘๙ กลับเพิ่มแรงต่อต้านราชวงศ์ฮับส์บูร์กและออสเตรียให้แก่ชาวฮังการี. นอกจากนี้ กษัตริย์พระองค์ใหม่คือจักรพรรดิฟรานซิสที่ ๒ (ค.ศ. ๑๗๙๒-๑๘๐๖) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ [ต่อมาสถาปนาพระอิสริยยศเป็นจักรพรรดิฟรานซิสที่ ๑ (ค.ศ. ๑๘๐๔-๑๘๓๕) แห่งจักรวรรดิออสเตรีย] ยังทรงดำเนินนโยบายอนุรักษนิยมกับฮังการีโดย

ยึดถือนโยบายการรักษาฐานะเดิม (status quo) และต่อต้านการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองทุกรูปแบบ. แม้ขณะนั้นสถานการณ์ในฮังการีจะบอบอวลไปด้วยกระแสการเรียกร้องการปฏิรูปต่างๆ, แต่จักรพรรดิฟรานซิสที่ ๒ กลับไม่เรียกประชุมรัฐสภาเพื่อแก้ไขกฎหมายที่จะให้สิทธิเสรีภาพและอำนาจการปกครองแก่ประชาชนตามข้อเรียกร้อง.

ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๒๕-๑๘๔๘ เป็นช่วงระยะเวลาที่ชาวฮังการีทุกคนชั้นได้ถูกปลุกเร้าให้มีจิตสำนึกทางการเมืองและเสรีภาพมากที่สุด. ทั้งนี้เป็นผลกระทบจากการเปิดประชุมรัฐสภาฮังการีใน ค.ศ. ๑๘๒๕ หลังจากว่างเว้นมาเป็นเวลา ๑๓ ปี, และการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๓๐ ที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศสและแพร่กระจายไปยังประเทศต่างๆ. ในฮังการีพวกขุนนางหัวก้าวหน้าก็ร่วมมือกับปัญญาชน, นักการเมือง, นักเขียน และบุคคลในอาชีพต่างๆ รวมทั้ง **ลายอช คอซุช** ซึ่งเป็นนักเขียนและนักการเมืองฝึกปากกล้าที่ใช้วาทศิลป์และใช้ปากกาเป็นอาวุธเพื่อเรียกร้องการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในฮังการีรวมทั้งอิสรภาพจากการปกครองของออสเตรีย.

ดังนั้น เมื่อเกิดการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๔๘ ในเดือนมีนาคม ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อกรุงเวียนนาโดยทำให้ปัญญาชนรวมตัวกันก่อการจลาจลเพื่อเรียกร้องเสรีภาพและการปฏิรูปต่างๆ จนเจ้าชายเคลเมนเฟือสท์ ฟอน เมทเทอร์นิช (Prince

Klemen Fürst von Metternich) อัครเสนาบดีออสเตรียผู้มีแนวคิดปฏิกิริยาและกุมอำนาจทางการเมืองและการต่างประเทศต้องประกาศลาออกจากตำแหน่ง. คอซุชจึงเห็นเป็นโอกาสที่จะให้รัฐสภาฮังการีประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน. เขากลายเป็นผู้นำในการก่อการปฏิวัติเพื่อให้ฮังการีเป็นไทจากการปกครองของราชวงศ์ฮับส์บูร์กเพื่อมีอำนาจในการปกครองตนเองอย่างสมบูรณ์.

ภูมิหลังของลายอช คอซุช กับการต่อต้านออสเตรีย

ลายอช คอซุช หรือมีชื่อเรียกในภาษาอังกฤษว่า หลุยส์ คอซุช เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ค.ศ. ๑๘๐๒ ณ เมืองโมนอก (Monok) ในมณฑลเลมเพลน (Lempen) ในฮังการี, ซึ่งในขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออสเตรีย. บิดามีเชื้อสายขุนนางแต่ฐานะยากจน. มารดามีสายเลือดเยอรมันและสโลวัก. ครอบครัวนับถือคริสต์ศาสนานิกายลูเทอแรน. บิดาทำงานเป็นทนายหน้าหอให้แก่เคานต์เวสเซีย (Count Vescey) คหบดีของเมือง. ในวัยเยาว์ คอซุชได้รับการศึกษาที่โรงเรียนศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ที่มีชื่อเสียงของเมืองซารอสพาทัก (Sarospatak) และศึกษาต่อวิชากฎหมายที่กรุงบูดาเปสต์.

หลังจบการศึกษา คอซุชพยายามเข้ารับราชการ แต่ไม่มีตำแหน่ง จึงเดินทางกลับมาใช้ชีวิต ณ บ้านเกิด. เขาได้ทำงานเป็นทนายหน้าหอเช่น

เดียวกับบิดาให้แก่ภรรยาหม้ายของคหบดีที่ดินคนหนึ่งในเมือง และใช้ชีวิตในวัยหนุ่มอย่างสนุกสนาน. ต่อมาในสมัยประชุมรัฐสภาของฮังการีระหว่าง ค.ศ. ๑๘๒๕-๑๘๒๗ และ ค.ศ. ๑๘๓๒-๑๘๓๖ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สิทธิเสรีนิยมและลัทธิชาตินิยมได้ก่อกระแสสูงในฮังการี อันเป็นผลกระทบจากการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๒๐ และโดยเฉพาะการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๓๐ ที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศสและแพร่ไปยังประเทศต่างๆ, คอซุชมีโอกาสเข้าร่วมประชุมในสภาล่าง โดยเป็นผู้แทนของคหบดีหรือภริยาหม้ายของคหบดี ซึ่งไม่มีสิทธิพูดและแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม. อย่างไรก็ตาม บรรยากาศของการประชุมก็จุดประกายความสนใจทางการเมืองให้แก่เขา และบ่มเพาะความปรารถนาอย่างรุนแรงที่จะปฏิรูปสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของฮังการีให้ดีขึ้น. คอซุชต้องการให้ฮังการีมีเสรีภาพในทุกด้าน. เขาเรียกร้องให้มีการปลดปล่อยชาวนาซาดิตที่ดินให้เป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ และมีการเก็บภาษีขั้นขุนนาง. นอกจากนี้ คอซุชยังมองเห็นว่าสภาพสังคมที่ตกต่ำและล้าหลังของฮังการีมีรากเหง้าจากการที่ฮังการีต้องตกอยู่ในอำนาจของ “กรุงเวียนนา”. ดังนั้น การปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของฮังการีจะสัมฤทธิ์ผลได้จะต้องมี “การปลดปล่อยทางการเมือง” ก่อน คือเป็นอิสระจากการปกครองของออสเตรีย.

แนวคิดชาตินิยมที่ผสมผสานกับความเห็นทางการเมืองอันรุนแรง

รูปที่ ๔

ลajos คอซุท (ค.ศ. ๑๘๐๒-๑๘๖๔)

ดังกล่าว ทำให้คอซุทไม่ตระหนักถึงอันตรายในการทำหายอำนาจของออสเตรียที่ปกครองฮังการีมาเป็นเวลานานร้อยๆ ปี. เขาได้สรุปผลการประชุมของรัฐสภาฮังการี และจัดพิมพ์เป็นรายงานรัฐสภา เพื่อเผยแพร่ไปทั่วฮังการี. นับเป็นครั้งแรกที่ประชาชนได้ทราบถึงหัวข้อการประชุม ข้อโต้แย้งและมติซึ่งก่อนหน้านี้จำกัดการรับรู้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น และไม่มี การพิมพ์เผยแพร่เอกสารสรุปผลการประชุมมาก่อนเลย. คอซุทได้ใช้ทักษะด้านภาษาอันเป็นเลิศของเขาในการเรียบเรียงเขียนรายงานจนทำให้รายงานการประชุมมีสีสันเป็นที่ดึงดูดใจของผู้อ่านทุกระดับชั้น ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากจุลสารการเมือง

อื่นๆ ที่เคร่งเครียดและแห้งแล้ง. คอซุทมีนักเขียนกฎหมาย (jurati) ซึ่งตามธรรมเนียมปฏิบัติได้รับสิทธิเป็นผู้เข้าร่วมฟังการประชุมเป็นผู้ช่วยในการจัดพิมพ์และเผยแพร่เอกสารไปยังที่ต่างๆ ทั่วฮังการี. ต่อมา คอซุทยังได้รับเชิญเป็นบรรณาธิการจากสภาเขตเปสต์ (Pest County Assembly) ให้จัดทำรายงานการประชุมของสภาเขตเปสต์ เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชนด้วย. บทบาทดังกล่าวจึงเท่ากับเป็นการช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ออสเตรียคิดกำจัดเขา. ในวันที่ ๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๓๗ คอซุทก็ถูกจับในข้อหากบฏ เพราะเขียนรายงานในเชิงต่อต้านออสเตรีย. หลังจากถูกควบคุมตัวเป็นเวลา ๒๒ เดือน เขาก็ถูกศาลตัดสิน

ว่ากระทำความผิดและมีโทษจำคุกเป็นเวลา ๓ ปี. ระหว่างที่ต้องโทษนั้นคอซุทได้ใช้เวลาในการอ่านหนังสือ ฟังที่ จะควบคุมตนเองและความเคร่งเครียด วางแผนการ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเองและบุคคลใกล้เคียง^(๔).

ใน ค.ศ. ๑๘๔๐ คอซุทได้รับอภิเษกเป็นผลจากการเรียกร้องของประชาชน. อีก ๑ ปีต่อมา เขาก็สามารถฟันฝ่ากฎหมายข้อห้ามของสังคม กฎหมายและศาสนาที่ห้ามการแต่งงานระหว่างผู้นับถือคริสต์ศาสนาที่นิกายแตกต่างกัน โดยสมรสกับเทเรเซีย เมสซลานยี (Terezia Meszlanyi) ซึ่งนับถือนิกายโรมันคาทอลิก. ขณะเดียวกันก็ได้เป็นบรรณาธิการวารสารเปสต์ (Pesti Hirlap - Pest Journal) ซึ่งสนับสนุนการปฏิรูปทางการเมืองและเรียกร้องให้ฮังการีมีรัฐสภาที่แยกตัวเป็นอิสระจากออสเตรีย. อย่างไรก็ดี แม้ข้อเขียนอันรุนแรงของคอซุทจะเป็นที่นิยมอ่านกันในหมู่ชาวฮังการีชาตินิยม แต่ก็สร้างความอึดอัดให้แก่นักปฏิรูปสายกลาง พวกอนุรักษนิยมและเจ้าหน้าที่ระดับสูง. ใน ค.ศ. ๑๘๔๔ คอซุทจึงถูกปลดออกจากตำแหน่งบรรณาธิการวารสารเปสต์ และไม่ได้รับอนุญาตให้จัดพิมพ์วารสารของเขาเองด้วย. ขณะเดียวกันเจ้าชายเมทเทอร์นิช อัครมหาเสนาบดีแห่งออสเตรียก็เสนอให้คอซุททำงานให้รัฐบาลเพื่อที่จะสามารถควบคุมเขาได้. คอซุทตอบปฏิเสธและหันไปจัดตั้งสมาคมเพื่อส่งเสริมการอุตสาหกรรมในฮังการี, ซึ่งต่อมาเขาใช้เป็นเวทีใน

การปลุกระดมและสร้างจิตสำนึกให้แก่ชาวฮังการีในการปฏิรูประบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง.

ใน ค.ศ. ๑๘๔๗ เขตเปสต์ตั้งคอคซุชเป็นผู้แทนในการประชุมรัฐสภา ณ เมืองโพซโซนีหรือบราทิสลวา (Pozsony/Bratislava). เขาถือโอกาสนี้เป็นผู้นำของพรรคปฏิรูปในที่ประชุม. เมื่อเกิดการปฏิวัติเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๔๘ ในประเทศฝรั่งเศส เพื่อล้มล้างอำนาจของพระเจ้าหลุยส์ ฟิลิป (ค.ศ. ๑๘๓๐-๑๘๔๘) แห่งราชวงศ์บูร์บง (Bourbon) และเรียกร้องรัฐธรรมนูญอันเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๔๘ ที่แพร่กระจายไปทั่วทั้งยุโรปนั้น คอคซุชก็นำเหตุการณ์ดังกล่าวมาเป็นประเด็นทางการเมืองในฮังการีและเรียกร้องการปฏิรูปประเทศ.

ในวันที่ ๓ มีนาคม คอคซุชได้ใช้วาทศิลป์อันเฉียบคมอภิปรายในรัฐสภาเรียกร้องรัฐธรรมนูญให้แก่ฮังการี, ยกเลิกระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์, ปฏิรูปการคลัง, โดยให้ฮังการีมีระบบการเงินที่เป็นอิสระ, จัดเก็บภาษีขุนนาง, ยกเลิกค่าธรรมเนียมและการตอบแทนด้วยแรงงาน หรือการให้บริการของพวกข้าศึกที่ดินตามระบอบฟิวดัล, โดยให้รัฐบาลจ่ายเงินค่าชดเชยแก่พวกเจ้าที่ดิน ตลอดจนให้สิทธิทางการเมืองแก่ชนชั้นกลางและชาวนาที่อาศัยในเขตเมืองและอื่นๆ, ทั้งเสนอให้มีการกำจัด “ระบบที่เน่าเฟะ” ของกรุงเวียนนาออกจากการควบคุมฮังการี^(๖), โดยกล่าวว่า เป็นเพียงหนทางเดียว

เท่านั้นที่จะปกป้องรักษาเสรีภาพของฮังการีและประชาชนทุกหมู่เหล่าที่อยู่ใต้การปกครองของราชวงศ์ฮับส์บูร์ก. ได้มีการแปลข้อเรียกร้องดังกล่าวของคอคซุชจากภาษาแมกยาร์เป็นภาษาเยอรมันโดยทันที และจัดพิมพ์เผยแพร่ไปทั่วภาคตะวันตกของจักรวรรดิออสเตรียซึ่งประชาชนทั่วไปกำลังไม่พอใจรัฐบาลเป็นอันมาก. ดังนั้น จึงก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปที่ดิน การปกครอง และระบบเศรษฐกิจ ยกเลิกการตรวจควบคุมหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ และให้มีการประชุมรัฐสภา. ในที่สุดนักศึกษาในกรุงเวียนนาได้ก่อการจลาจลและเดินขบวนขึ้นในวันที่ ๑๓ มีนาคม เพื่อเรียกร้องเสรีภาพและการปฏิรูปต่างๆ. เหตุการณ์บานปลายเป็นความรุนแรงจนเจ้าชายเมทเทอร์นิชต้องลาออกจากตำแหน่งอัครมหาเสนาบดี หลัง

จากครองอำนาจติดต่อกันมาเป็นเวลา ๓๗ ปี^๖.

การปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๔๘ กับความพยายามแยกตัวเป็นเอกราชของฮังการี

เมื่อข่าวการปฏิวัติในกรุงเวียนนาแพร่ไปยังเมืองโพซโซนี คอคซุชสามารถโน้มน้าวให้รัฐสภาฮังการีประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน. ที่ประชุมตกลงให้มีการจัดตั้งรัฐสภาแห่งชาติขึ้นใหม่โดยมีทั้งสมาชิกมาจากการแต่งตั้ง (สภาสูง) และจากการเลือกตั้งทั่วไป (สภาล่าง) โดยมีวาระ ๓ ปี, ให้สิทธิเสมอภาคทางกฎหมายแก่ชาวฮังการีทุกชนชั้น แต่สิทธิการออกเสียงเลือกตั้งจะพิจารณาจากอาชีพ รายได้ และความมั่นคงทางสังคม. นอกจากนี้ ยังมีการค้ำประกันสิทธิขั้นพื้นฐาน

รูปที่ ๕

การจลาจลในกรุงเวียนนา นครหลวงของออสเตรีย ในเหตุการณ์ปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๔๘

ของประชาชนให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา และการแสดงความคิดเห็น, ทั้งยังยกเลิกอภิสิทธิ์ของชนชั้นขุนนาง และให้ขุนนางจ่ายภาษีเช่นเดียวกับชนชั้นอื่นๆ อีกด้วย. ส่วนในด้านความสัมพันธ์กับออสเตรียนั้น ฮังการียังเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิต่อไป และดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่มีคณะรัฐบาลของตนเองและมีอำนาจเต็มที่ในการสงคราม การคลังและการต่างประเทศ, หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ฮังการีมีอำนาจในการปกครองตนเองอย่างสมบูรณ์. คอซุชได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนคนหนึ่งในคณะผู้แทนที่เดินทางไปยังกรุงเวียนนา เพื่อยื่นข้อเสนอดังกล่าวนี้แก่รัฐบาลออสเตรีย ในวันที่ ๓๑ มีนาคม. รัฐบาลออสเตรียยอมรับแผนการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของฮังการี^๗.

คอซุชได้รับแต่งตั้งเป็นเสนาบดีว่าการกระทรวงการคลังในคณะรัฐบาลที่มีเคานต์ ลายอช บาทยานี (Count Lajos Batthyany) เป็นอัครมหาเสนาบดี. หน้าที่ในตำแหน่งเสนาบดีดังกล่าวนับเป็นการท้าทายความสามารถของคอซุชเป็นอย่างยิ่ง เพราะเขาจะต้องควบคุมการเงินตลอดจนงบประมาณทหาร ซึ่งยังคงเป็นประเด็นปัญหาที่ไม่สามารถตกลงกันได้ระหว่างออสเตรียกับฮังการี. คอซุชช่วยออสเตรียและก่อให้เกิดความตึงเครียดมากยิ่งขึ้นเมื่อเขาประกาศห้ามการส่งเงินราชพัสดุไปยังออสเตรีย. ต่อมาเขายังโน้มน้าวให้รัฐสภาฮังการีปฏิเสธการส่งทหารจำนวน ๒๐,๐๐๐ คนไป

ร่วมรบกับกองทัพออสเตรียในการปราบปรามชาวอิตาลีชาตินิยมที่ลุกฮือขึ้นก่อการปฏิวัติเพื่อล้มล้างอำนาจปกครองของออสเตรียในคาบสมุทรอิตาลีอีกด้วย.

อย่างไรก็ดี การต่อต้านออสเตรียในช่วงการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๘๔๘ นั้น ฮังการีประสบความสำเร็จอย่างราบรื่นแต่ในระยะแรกๆ เท่านั้น. การดำเนินนโยบายปกครองตนเองจากอำนาจของออสเตรียทำให้ชนกลุ่มน้อยในฮังการี โดยเฉพาะชาวโครเอเชีย โครเอเชียพยายามเรียกร้องสิทธิการปกครองตนเองและเป็นอิสระจากฮังการีด้วย. ออสเตรียจึงเห็นเป็นโอกาสที่จะเข้าแทรกแซง โดยแต่งตั้งให้นายพล บารอน ยอซีป ยอลาซซี (Baron Josip Jolacci) ผู้มีความเกลียดชังชาวแมกยาร์อย่างเข้ากระดูกดำเป็นข้าหลวงของโครเอเชีย. ในไม่ช้าบารอน ยอลาซซี ก็แสดงที่ท่าอย่างเปิดเผยที่จะก่อการกบฏต่อรัฐบาลฮังการี, ซึ่งส่งผลให้พรรคการเมืองที่ต่อต้านชาวสลาฟและจักรวรรดิออสเตรียของคอซุชก้าวเข้ามามีอำนาจอย่างเต็มตัวและทำให้โครเอเชียกับฮังการีไม่สามารถประนีประนอมกันได้อีกต่อไป. ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๔๘ รัฐสภาฮังการีได้อนุมัติให้คอซุชเรียกระดมพลจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ คนและงบประมาณ ๔๒ ล้านฟลอรีนเพื่อทำสงครามกับโครเอเชีย^๘.

ในวันที่ ๑๑ กันยายน บารอน ยอลาซซีได้ยกกองทัพโครเอเชียซึ่งประกอบด้วยทหารจำนวน ๓๐,๐๐๐-๓๕,๐๐๐ คน ข้ามพรมแดนฮังการี

โดยมุ่งหน้าไปยังกรุงบูดาเปสต์ เพื่อปราบปราม “กบฏในฮังการี”. รัฐบาลฮังการีจึงประกาศว่ายอลาซซีเป็นกบฏและเรียกระดมกองกำลังของจักรวรรดิที่ตั้งในฮังการีรวมทั้งกองกำลังป้องกันพิตุภูมิ (honved) เพื่อต่อสู้กับกองทัพโครเอเชีย. การรบครั้งนี้จึงมีนัยเป็นการรบระหว่างกองทัพของจักรวรรดิ (ออสเตรีย) ด้วยกัน โดยมีผู้นำจำนวนหนึ่งของราชสำนักและรัฐบาลแห่งกรุงเวียนนาให้การสนับสนุนแก่บารอน ยอลาซซี. ส่วนที่เหลือแม้จะไม่เห็นด้วย แต่ก็ต้องยอมรับว่าการรบครั้งนี้เป็นสงครามที่หลีกเลี่ยงไม่ได้.

ขณะเดียวกัน เมื่อกองทัพโครเอเชียเข้ารุกรานฮังการี บาทยานีได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งอัครมหาเสนาบดี, คอซุชจึงเป็นผู้นำของฮังการีโดยปริยาย. ภายใต้อำนาจของเขา รัฐสภาฮังการีได้ประกาศมาตรการฉุกเฉินต่างๆ รวมทั้งการสั่งพิมพ์ธนบัตรเพิ่มและระดมพลเข้าประจำการในกองกำลังป้องกันชาติพิตุภูมิแทนกองทัพของจักรวรรดิ. นอกจากนี้ ยังยกเลิกกฎหมายการเก็บภาษีร้อยชักสิบ (tithe) ในการทำไร่่อ่งุ่นอีกด้วย, ซึ่งสร้างความพอใจให้แก่พวกชาวไร่เป็นจำนวนมาก. ต่อมาในวันที่ ๒๑ กันยายน รัฐสภาได้แต่งตั้งสมาชิก ๖ คนเป็นคณะกรรมาธิการป้องกันชาติทำหน้าที่แทนคณะรัฐบาล โดยมีคอซุชดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมาธิการ และเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด. ในวันที่ ๒๙ กันยายน กองทัพฮังการีที่ทหารส่วนใหญ่เป็นทหารเกณฑ์ใหม่ก็สามารถเอาชนะกองทัพ

ของโครเอเชียได้.

ในวันที่ ๓ ตุลาคม จักรพรรดิเฟอर्डินานด์ที่ ๑ (ค.ศ. ๑๘๓๕-๑๘๔๘) แห่งออสเตรียทรงมีแถลงการณ์ยุบรัฐสภาฮังการีและประกาศใช้กฎอัยการศึกกับฮังการีพร้อมกับทรงแต่งตั้งบารอนยอลาชซีเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดในฮังการี. ขณะเดียวกัน รัฐบาลแห่งกรุงเวียนนา ก็พยายามส่งกองกำลังมาสมทบกับกองทัพโครเอเชียที่พ่ายแพ้อย่างยับเยินในการรบ แต่ถูกกลุ่มนักศึกษาและพวกหัวรุนแรงในกรุงเวียนนาที่ชื่นชมการปฏิวัติในฮังการีต่อต้าน. เหตุการณ์ลุกลามเป็นการจลาจลและการใช้ความรุนแรง รวมทั้งการต่อสู้ระหว่างทหารด้วยกัน, จนทำให้จักรพรรดิเฟอर्डินานด์ที่ ๑ พร้อมด้วยสมาชิกราชวงศ์และรัฐบาลต้องอพยพลี้ภัยออกจากกรุงเวียนนาไปยังเมืองโอลมัทซ์ (Olmütz) ในแคว้นโมเรเวีย (Moravia).

ในเวลาต่อมา คอซุซส่งกองทหารฮังการีจำนวน ๒๕,๐๐๐ คน ไปสนับสนุนพวกปฏิวัติในกรุงเวียนนา, แต่เข้าไปและถูกกองทัพของยอลาชซีและกองทัพออสเตรียภายใต้การบังคับบัญชาของนายพลอาเธอร์ วินดิชแกรทซ์ (Arthur Windischgratz) สกัดกั้นไว้ได้ในยุทธการที่ชเวเชต (Battle of Schwechat วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๑๘๔๘). กองทัพฮังการีพ่ายแพ้อย่างยับเยินจนต้องล่าถอย. ส่วนกองทัพของโครเอเชียและออสเตรียสามารถฉีกกำลังกันเข้าควบคุมสถานการณ์ในกรุงเวียนนาได้. บรรดา

หัวหน้าฝ่ายกบฏถูกตัดสินประหารชีวิตหรือจำคุก. นับแต่นั้นเป็นต้นมา ออสเตรียเริ่มปราบปรามพวกชาตินิยมในจักรวรรดิอย่างจริงจัง รวมทั้งในฮังการีที่พยายามแยกตัวเป็นอิสระด้วย.

ในช่วงปลายสงคราม กองทัพออสเตรียซึ่งมีนายพลวินดิชแกรทซ์เป็นแม่ทัพสามารถยึดกรุงบูดาเปสต์ได้. คอซุซพร้อมด้วยคณะกรรมาธิการป้องกันชาติ สมาชิกรัฐสภาและบุคคลสำคัญๆ ต้องอพยพไปตั้งมั่น ณ เมืองเดเบเรเซน (Debrecen). แต่ในไม่ช้านายพลอาเธอร์ เกอร์โก (Arther Gorgey) ซึ่งคอซุซเพิ่งแต่งตั้งเป็นแม่ทัพคนใหม่ก็สามารถนำทหารฮังการีจำนวน ๑๗,๐๐๐ คน ครอบงำกองทหารออสเตรียของนายพลวินดิชแกรทซ์ที่กำลังยึดกรุงบูดาเปสต์และผลักดันออกจากดินแดนฮังการีได้สำเร็จในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. ๑๘๔๙. ขณะเดียวกัน จักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟ (ค.ศ. ๑๘๔๘-๑๙๑๖ เสด็จขึ้นครองราชย์ต่อจากจักรพรรดิเฟอर्डิ-

นินานด์ที่ ๑ ที่ทรงสละราชสมบัติในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๘๔๘) ก็ทรงออกประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญทางเลือกใหม่” (Stadion Constitution - Oktroyierte Constition)^(๕) เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๔๙, แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของคอซุซซึ่งเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยังคงมีลักษณะราชาธิปไตยและรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง, ทั้งยังมีการถอดถอนอำนาจการปกครองของฮังการีในดินแดนต่างๆ และปฏิบัติต่อชาวฮังการีเสมือนหนึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งเท่านั้น. ในวันที่ ๑๔ เมษายน คอซุซจึงตอบโต้ด้วยการประกาศให้ฮังการีเป็นเอกราชและสถาปนาตนเองเป็น “ข้าหลวง-ประธานาธิบดี” (Governor-President) แห่งฮังการี, รวมทั้งให้มีการถอดถอน “ราชวงศ์ฮับส์บูร์กที่ทรยศ” ออกจากราชบัลลังก์อีกด้วย. อย่างไรก็ตามก็ดี คอซุซยังมีได้ตัดสินใจว่าฮังการีควรสืบทอดสถาบันกษัตริย์ต่อไป

รูปที่ ๒

การปะทะกันระหว่างกองทัพฮังการีกับกองทัพออสเตรีย ณ ปราสาทบูดา ใน ค.ศ. ๑๘๔๘

หรือเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็น
สาธารณรัฐนิยมอย่างเต็มตัว.

คอซุซหวังว่าการประกาศเอกราช
ของฮังการีคงจะได้รับการสนับสนุน
จากประเทศมหาอำนาจอื่นๆ, แต่ผิด
หวังเนื่องจากในขณะนั้นประธานา-
ธิบดียุสเซฟ โบนาปาร์ต [ต่อมาได้รับ
สถาปนาเป็นจักรพรรดิโนโปเลียนที่ ๓
(ค.ศ. ๑๘๕๒-๑๘๗๐)] แห่งสาธารณรัฐ
ฝรั่งเศสที่ ๒ กำลังหมกมุ่นกับเหตุ
การณ์วุ่นวายภายในและการเคลื่อนไหว
เรียกร้องอำนาจอธิปไตยในคาบ
สมุทรอิตาลี. ส่วนอังกฤษ รัสเซีย
และรัสเซียต่างมีเหตุผลที่สนับสนุน
การดำรงอยู่และมีอำนาจของราชวงศ์
ฮับส์บูร์ก. ดังนั้น ในวันที่ ๑ พฤษภาคม
ออสเตรียจึงตัดสินใจขอความช่วยเหลือ
ไปยังซาร์นิโคลัสที่ ๑ (ค.ศ. ๑๘๒๕-
๑๘๘๕) แห่งจักรวรรดิรัสเซียให้ส่ง
กองทัพมาช่วยปราบปรามกบฏใน
ฮังการี.

ในกลางเดือนมิถุนายน กองทัพ
รัสเซียได้เคลื่อนพลจำนวน ๒๐๐,๐๐๐
คนจากโปแลนด์และราชรัฐดานูบ
(Danubian Principalities คือ
มอลเดเวีย, โรมาเนีย และวัลเลเคีย)
เข้าสมทบกับทหารออสเตรียจำนวน
๑๗๕,๐๐๐ คน. เพื่อต่อสู้กับกองทัพ
ฮังการีที่มีกำลังเพียง ๑๗๐,๐๐๐ คน.
กองทัพฮังการีเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ
และไม่สามารถสกัดกั้นกองทัพของ
รัสเซียและออสเตรียที่รวมตัวกันและ
มีศักยภาพสูงกว่าได้. ในที่สุด คอซุซ,
สมาชิกรัฐสภาและเจ้าหน้าที่ระดับสูง
ต้องอพยพออกจากกรุงบูดาเปสต์
เป็นครั้งที่ ๒ ไปตั้งมั่นที่เมืองเซเกด

(Szeged) และอาราด (Arad) ตาม
ลำดับ. คอซุซพยายามกอบกู้สถาน-
การณ์ที่เลวร้าย โดยการสร้างความ
สามัคคีและการฝึกกำลังของชน
กลุ่มน้อยในฮังการีเพื่อต่อต้านกองทัพ
รัสเซียและออสเตรีย แต่ไม่ประสบ
ความสำเร็จ. ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม
เขาจึงลาออกจากตำแหน่งข้าหลวง
ประธานาธิบดีและแต่งตั้งให้เกอร์โก
ซึ่งขณะนั้นไม่ลงรอยกับเขาเป็นผู้นำ.
อีก ๒ วันต่อมากองทัพฮังการีก็พ่าย
แพ้อย่างราบคาบต่อกองทัพรัสเซียใน
การรบที่เมืองวิลากอส (Vilagos)
ใกล้เมืองอาราด. เกร์โกประกาศ
ยอมแพ้ มีทหารฮังการีเสียชีวิตกว่า
๕๐,๐๐๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนพอๆ กับ
การสูญเสียของกองทัพออสเตรีย. ส่วน
ทหารรัสเซียเสียชีวิตในสนามรบเพียง
๕๔๓ คน แต่จำนวน ๑๑,๐๒๘ คน
ตายด้วยอหิวาตกโรค^๗. คอซุซพร้อม
ทหารจำนวนหลายพันคนสามารถหนี
ข้ามพรมแดนไปยังตุรกีได้ในวันที่ ๑๗

สิงหาคม แต่เขายังคงเรียกร้องให้ชาว
ฮังการีต่อสู้ต่อไป ทั้งประณามเกอร์โก
ที่ยอมแพ้ว่าเป็นผู้ทรยศชาติ. ส่วนผู้
ที่ถูกทหารออสเตรียจับตัวเป็นเชลย
ได้ก็ถูกฆ่าอย่างทารุณ โดยถูกแขวน
คอ ยิงทิ้ง และเขียนจดตายอย่าง
เอน์จอนาค. การรบระหว่างกองกำลัง
ฮังการีในภูมิภาคต่างๆ กับกองทัพ
ออสเตรียก็ดำเนินต่อไปอีก ๖ สัปดาห์
จนกระทั่งฮังการีสามารถเจรจาขอ
สงบศึกได้ในต้นเดือนตุลาคม ค.ศ.
๑๘๔๙.

นับแต่นั้นเป็นต้นมา คอซุซได้ใช้
ชีวิตที่เหลือลิ้มรสในต่างประเทศเป็น
เวลา ๔๕ ปี. เขาเดินทางไปยังสหรัฐ-
อเมริกาและอังกฤษเพื่อเรียกร้องและ
หาเสียงสนับสนุนให้ฮังการีได้รับ
เอกราชจากการปกครองของออสเตรีย.
แม้ประชาชนจำนวนมากจะเห็นด้วย
กับข้อเรียกร้องของคอซุซ แต่ก็ไม่มี
ผลทางการเมืองระหว่างประเทศ, ซึ่ง
สร้างความผิดหวังให้แก่เขาเป็นอัน

รูปที่ ๗

นายพล ๑๓ คน แห่งกองกำลังป้องกันปิตูมิ ที่บัญชาการรบที่เมืองอาราด ถูกออสเตรียสังหารชีวิตทั้งหมด

มาก. ต่อมาเขาได้ต่อต้านพระราชบัญญัติความตกลงประนีประนอมออสเตรีย-ฮังการี (Act of Compromise) หรือเอาสไกลค์ (Ausgleich) ระหว่างราชอาณาจักรทั้งสองใน ค.ศ. ๑๘๖๗, โดยทั้ง ๒ ประเทศตกลงสร้างระบอบราชาธิปไตยคู่ (Dual Monarchy) ขึ้น, ยกฐานะฮังการีเป็นราชอาณาจักรอิสระในระดับหนึ่งและต่างมีรัฐธรรมนูญที่แยกจากกัน. โดยหลักการนี้ จักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟ ทรงดำรงพระอิสริยยศจักรพรรดิแห่งออสเตรียและกษัตริย์แห่งฮังการี ที่มีหน้าที่บริหารประเทศโดยคำนึงถึงปัญหาและผลประโยชน์ของประเทศนั้นๆ. แต่รัฐบาลจักรวรรดิยังคงมีอำนาจในการควบคุมกองทัพ นโยบายการคลัง และการต่างประเทศของฮังการีอยู่. ดังนั้น แม้ออสเตรียจะได้รับนิรโทษกรรมในปีนั้นและสามารถเดินทางกลับฮังการีได้ แต่เขาก็แสดงความไม่พอใจในพระราชบัญญัติดังกล่าวที่ยังให้อำนาจแก่ออสเตรียในการควบคุมฮังการี และตัดสินใจใช้ชีวิตลี้ภัยในต่างแดนต่อไป. คอซุทบันทึกรายความทรงจำและเรียบเรียงเป็นหนังสืออัตชีวประวัติชื่อ **Memories of My Exile** ซึ่งพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษใน ค.ศ. ๑๘๘๐.

ส่วนในด้านของออสเตรีย จักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟก็ไม่ทรงมีความจริงพระทัยที่จะพระราชทานอภัยโทษแก่ออสเตรีย. ใน ค.ศ. ๑๘๗๙ พระองค์ทรงใช้สิทธิพลให้รัฐสภาฮังการีออกพระราชบัญญัติให้พลเมืองฮังการีที่อาศัยอยู่นอกพระราชอาณาจักรต้อง

ต่ออายุพลเมืองทุกๆ ๑๐ ปี. พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นที่รู้จักกันต่อมาว่ากฎหมายคอซุท (Lex Kossuth)^(d) และมีผลให้ออสเตรียต้องสูญเสียสถานภาพพลเมืองของฮังการีในที่สุด. ทั้งนี้เพราะโดยความเป็นจริงแล้ว เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะให้ออสเตรียจะเดินเข้าสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลออสเตรีย-ฮังการีที่ตกแต่งประดับประดาด้วยธงชาติออสเตรียและพระบรมฉายาลักษณ์ของจักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟเพื่อขอต่ออายุพลเมืองฮังการี, อีกทั้งยังต้องให้สัตยาบันต่อจักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟที่เขาต่อต้านอีกด้วย. ดังนั้น ใน ค.ศ. ๑๘๘๐ คอซุทจึงสูญเสียสถานภาพพลเมืองฮังการีตามกฎหมายคอซุทฉบับนี้.

ส่วนการผูกพันกับออสเตรียใน การดำเนินนโยบายการต่างประเทศ

รูปที่ ๘
จักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟ (ค.ศ. ๑๘๔๘-๑๙๑๖)

ร่วมกันได้นำฮังการีไปสู่ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศ และนำภัยวิบัติมาสู่ฮังการีตามที่คอซุทเคยพยากรณ์และตั้งข้อสังเกตไว้ใน “จดหมายคาสแซนดรา” (Cassandra letter ค.ศ. ๑๘๖๕) ว่าฮังการีควรจะแยกตัวเป็นอิสระจากออสเตรียอย่างสมบูรณ์^(b) สนธิสัญญาพันธมิตรทวีภาคี ค.ศ. ๑๘๗๙ (Dual Alliance 1879) ระหว่างจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีกับจักรวรรดิเยอรมันได้เป็นจุดเริ่มต้นของการแบ่งค่ายของมหาอำนาจยุโรป, และทำให้มหาอำนาจอื่นอันได้แก่ฝรั่งเศสและรัสเซียคิดจัดตั้งสนธิสัญญาพันธมิตรในทำนองเดียวกันคือสนธิสัญญาพันธมิตรทวีภาคี ค.ศ. ๑๘๙๔ (Dual Alliance 1894), ซึ่งต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๐๗ ได้ขยายตัวเป็นความตกลงไตรภาคี (Triple Entente) โดยมีอังกฤษเข้าร่วมเป็นพันธมิตรด้วย. การแบ่งค่ายและการสร้างสมานฉันท์อันแนบแน่นระหว่างออสเตรีย-ฮังการีกับเยอรมนีทำให้ออสเตรียดำเนินนโยบายทางการทูตอย่างฮึกเหิม, โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์การลอบปลงพระชนม์อาร์ชดั๊ก ฟรานซิส เฟอร์ดินานด์ รัชทายาทจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีโดยชาวเซอร์เบียชาตินิยมหัวรุนแรง ณ เมืองซาราเยโว (Sarajevo) ในบอสเนีย (Bosnia) ใน ค.ศ. ๑๙๑๔ ออสเตรียซึ่งมั่นใจในระบบพันธมิตรของตนจึงยกเอาวิกฤตการณ์ดังกล่าวนี้เป็นข้ออ้างเพื่อเข้าปราบปรามการเคลื่อนไหวของพวกสลาวในเซอร์เบียที่สนับสนุนขบวนการชาตินิยมสลาวในจักรวรรดิ

ออสเตรีย-ฮังการี, อันเป็นชนวนของ สงครามโลกครั้งที่ ๑ และดึงเอาฮังการี เข้าสู่สงครามร่วมกับฝ่ายออสเตรีย และเยอรมนีด้วย.

สงครามโลกครั้งที่ ๑ สิ้นสุดลง ด้วยความปราชัยของออสเตรีย-ฮังการีและพันธมิตรซึ่งต้องยินยอมทำ สนธิสัญญาสงบศึกกับฝ่ายสัมพันธมิตรเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘. ในวันเดียวกันนี้ จักรพรรดิ ชาลส์ (ค.ศ. ๑๙๑๖-๑๙๑๘) ซึ่งทรง สืบราชสมบัติต่อจากจักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟที่สวรรคตด้วยโรคชราใน ค.ศ. ๑๙๑๖ ก็ทรงสละพระราชอำนาจ ในออสเตรีย, อีก ๒ วันต่อมาในฮังการี, จึงนับเป็นสิ้นสุดอำนาจของราชวงศ์ ฮับส์บูร์กที่ปกครองฮังการีมาตั้งแต่ ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗. ในวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ฮังการีได้ประกาศ เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็น สาธารณรัฐและเรียกชื่อประเทศว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยฮังการี (Hungarian Democratic Republic). ต่อมา ใน ค.ศ. ๑๙๒๑ จักรพรรดิชาลส์ ทรงเดินทางลอบเข้าฮังการี ๒ ครั้งในเดือนมีนาคมและเดือนตุลาคมเพื่อ พินฟูระบอบกษัตริย์และพระราช-อำนาจของราชวงศ์ฮับส์บูร์กขึ้นมา ใหม่ในฮังการี แต่ความพยายาม ของพระองค์ก็ไม่ประสบความสำเร็จ. ฝ่ายมหาอำนาจสัมพันธมิตรได้ลงโทษ พระองค์ด้วยการเนรเทศไปเกาะ มาเดรา (Madeira) ทางฝั่งตะวันตก ของทวีปแอฟริกา. พระองค์เสด็จ สวรรคตด้วยพระโรคบับผาสะบวมที่ เกาะนี้ใน ค.ศ. ๑๙๒๒. การสวรรคต

ของพระองค์จึงเป็นการดับความฝัน ของพวกกษัตริย์นิยมในฮังการีที่ ต้องการให้ราชวงศ์ฮับส์บูร์กกลับมา มีอำนาจอีก, นับเป็นชัยชนะของผู้ที่ เลื่อมใสในอุดมการณ์ของคอซซุทซ์ที่จะให้ ฮังการีเป็นอิสระจากราชวงศ์ฮับส์บูร์ก ตลอดไป.

คอซซุทซ์ถึงแก่อนิจกรรม ณ เมือง ตูริน (Turin) ในประเทศอิตาลี เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๙๔ ขณะ อายุได้ ๙๒ ปี. เขาได้รับการยกย่อง เป็นรัฐบุรุษคนสำคัญของฮังการี. ร่าง ของคอซซุทซ์ได้ถูกนำกลับฮังการีและฝัง อย่างสมเกียรติ ณ กรุงบูดาเปสต์ ท่ามกลางผู้เข้าร่วมพิธีจำนวนนับล้าน คน. แม้ว่าจักรพรรดิฟรานซิส โจเซฟ จะมีได้ทรงคัดค้านหรือทรงต่อต้าน การกระทำดังกล่าว แต่พระองค์ก็ทรง มีพระราชดำริให้รัฐบาลและรัฐสภา ฮังการีเพิกเฉยและไม่ให้จัดงานพิธี

ต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ, โดยอ้างว่า เพื่อหลีกเลี่ยงการชุมนุมของประชาชน ที่อาจก่อตัวเป็นเหตุการณ์จลาจลได้^(๕).

ความนิยมยกย่องคอซซุทซ์ยังผลให้ เกิดลัทธิการบูชาคอซซุทซ์ (Kossuth Cult) ขึ้นในเวลาต่อมา และลัทธิดังกล่าวก็ยังคงมีอิทธิพลต่อชาวฮังการี จนถึงปัจจุบัน. นครต่าง ๆ ในฮังการี รวมทั้งกรุงบูดาเปสต์ต่างยกย่องคอซซุทซ์ ให้เป็น “พลเมืองกิตติมศักดิ์” ของ ประเทศ, เพราะเขาเป็นแม่แบบของ นักต่อสู้ชาตินิยมชาวฮังการีที่เป็นแรงบันดาลใจในการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเอกราชของฮังการีทุกยุคสมัย. เรื่องราวการต่อสู้ของเขาจึงกลายเป็นตำนานเล่าขานถึงความรักชาติที่ช่วยเหลือหลอมจิตวิญญาณของชาวฮังการีทุกเพศทุกวัยให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

รูปที่ ๙ คอซซุทซ์ วีรบุรุษในสายตาของพวกเสรีนิยม ได้รับการต้อนรับที่เมืองเส้าแซมปัดัน ประเทศอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

๑. Halász Z. A short history of Hungary. Hungary: Corvina Press; 1975. p. 60(a), 119-22(b).
๒. Barta I, et al. A history of Hungary. In: Pamlenyi E, editor. Hungary: Corvina Press; 1973. p. 169.
๓. Levy MF, trans. revised. A brief history of Hungary. 4th ed, Hungary: Corvina Press; 1973. p. 26(a), 32(b).
๔. Sugar PF. A history of Hungary. Bloomington and Indianapolis: Indiana Univ Press; 1994. p. 156-9.
๕. Deák I. The lawful revolution : Louis Kossuth and the Hungarians 1848-1849. London: Phoenix Press; 2001. p. 29-31(a), 66-68(b), 249-52(c), 350 (d).
๖. Craig A. Europe 1815-1914. London: Holt, Rinehart and Winston, Inc.; 1966. p. 135-6.
๗. Molnár M. A concise history of Hungary. Translated by Magyar A. U.K.: Cambridge Univ Press; 2001. p. 186(a), 189(b).
๘. Sugar PE. A history of Hungary. p. 231-4.

เอกสารประกอบการเรียบเรียง (เพิ่มเติม)

๑. สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : ยุโรป เล่ม ๑ อักษร A-B. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน; ๒๕๔๒.
๒. สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : ยุโรป เล่ม ๒ อักษร C-D. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน; ๒๕๔๕.
๓. สารานุกรมประวัติศาสตร์สมัยใหม่ : ยุโรป เล่ม ๓ อักษร E-G. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน; ๒๕๔๓.
๔. Stuart M. Mastering modern European history. 2nd ed. Hong Kong: Macmillan Press; 1997.

Abstract**Lajos Kossuth, the Hungarian Nationalist and the Struggle against the Habsburgs' Rule**
*Anantjai Lauhabandhu**Department of History, Faculty of Arts, Silpakorn University, Thailand*

The article is concerned with the struggle of Hungary against the Habsburgs' rule. Their relationship started in the late Middle Ages. The Habsburgs were unable to establish their absolute authority in Hungary until the reign of Emperor Leopold I (1658-1705) of the Holy Roman Empire. At the same time, the House of Habsburg was granted the hereditary right to rule while the Hungarian magnates gave up their rights in the Golden Bull of 1222 to prevent any succession to the throne and all illegal acts of the king.

Later, the Habsburg Emperor wielded absolute power in ruling the country, which resulted in resistance among the intelligentsia and the young generation. When the Revolutions of 1848 erupted, Lajos Kossuth took the opportunity to demand independence for Hungary. The situation led to the struggle between the Magyars and the Imperial forces. Kossuth was forced to seek asylum. In spite of the Compromise of 1867, Kossuth continued his fight for full independence and refused to bow down to the Habsburg Emperor. The struggle became an ideal for Hungarian nationalists in every age and era.

Keywords : Habsburgs, Lajos Kossuth, revolution